

Het Anloërdiepje is een van de kleinere waterlopen binnen

het stroomgebied van de Drentse A. De oorspronkelijk als

In vogelvlucht

erfbepanting aangelegde houtwallen zijn niet alleen histo-

risch-landschappelijk belangrijk, maar vormen eveneens

een waardevolle biotoop voor minder algemeen voorko-

mende planten en dieren.

Het stroomgebied van de Drentse A bestaat uit een tiental natuurlijke waterlopen die de afwatering van het noordoostelijk deel van het Drents Plateau verzorgen. Door allerlei waterstaatkundige ingrepen zoals aanleg van diepe sloten en plaatselijk kanaliseren van beken hebben veel waterlopen hun natuurlijke karakter verloren. Toch zijn enkele beken en beekdalen grotendeels buiten ruilverkavelingen van de laatste decennia gebleven omdat de veelal drassige beekdalen het minst geschikt zijn voor moderne landbouwmethoden.

Het stroomgebied van de Drentse A vormt een sterk vertakt beekstelsel, waarvan het ontstaan samenhangt met de geologische opbouw van het Drents Plateau. De keileem in de ondergrond vormt namelijk een waterondoorlatende laag waardoor hemelwater niet rechtstreeks in de ondergrond kan verdwijnen, maar meer zijdelings afstroomt. Door deze oppervlakte-drainage kent het stroomstelsel van de Drentse A juist binnen een relatief klein gebied zo'n groot aantal beken en beekjes. Deze diepjes of loopjes ontfleunen hun naam aan het dorp waar ze langs stromen: Looner-, Anderse-, Taarlose-, en Anloërdiep.

De overlanden van deze stroompjes — de groenlanden — kennen van oudsher een agrarisch gebruik voor de meest drassige delen zoals hooiland (madelanden) of de minder drassige als weide voor het vee.

De groenlanden binnen het Drentse A-gebied vormen de kern van het door Staatsbosbeheer beheerde reservaatgebied 'Stroomdallandschap Drentse A'. Naast groenlanden horen hier ook enkele bos- en heideterreinen bij. Vanaf de Middeleeuwen tot omstreeks 1700 waren groenlanden, heide, bossen en venen gemeenschappelijk bezit van de marken (dorps-gemeenschappen). De akkers van de essen waren in tegenstelling hiermee partikulier bezit.

Houtwallenlandschap Anloërdiepje

Paul Paris

Bij Anloo werden in 1744 de groenlanden eveneens verdeeld onder de leden van de marken. Elk lapje grond werd afgegrensd door een houtwal, op zeer drassige plaatsen was een sloot voldoende.

De houtwallen dienden niet alleen als eigendomsscheiding, maar tevens als kering tegen schapen en rundvee om percelen vrij te houden voor de hooioogst. Later veranderde deze functie, bij de overgang naar permanente beweiding dienden de wallen om het vee juist binnen de percelen te houden. Verder waren houtwallen van belang voor de levering van hakhout. Op de foto een deel van het stroomdal van het Anloërdiepje met in het midden tussen de houtwallen enkele meanders als een natuurlijk waterloopje. Op andere plaatsen is het beekje omwille van een betere waterafvoer rechtgetrokken. Buiten het groenland met de houtwallen liggen rechts en links op de foto de akkers van resp. de noordes van Anloo en de noordes van Gasteren. Op de grens van de essen naar de groenlanden liggen aan weerskanten van het beekdal twee zandwegen, die als ontsluitingsweg van de groenlanden werden aangelegd. Langs deze weg werd een lange, aaneengesloten houtwal, de grenswal aangelegd. Deze wal had een belangrijke vee-

kerende functie; waren de groenlanden tijdelijk te drassig, dan werd het vee naar de hoger gelegen essen gebracht.

Loodrecht op de grenswal staan de zijwallen van het groenland. Deze wallen hadden oorspronkelijk een tot drie meter brede aarden wal als kern, met aan weerskanten twee greppels waaruit het materiaal van de wal uit opgespit is. Op de wal werden zomereiken gepland die bij snoei eens in de 15 jaar hakhout leverde.

Door hun ligging dwars over het beekdal verbinden de zijwallen ook verschillende milieus met elkaar: van hoog, droog en relatief voedselarm aan de kant van de essen tot laag, vochtig en voedselrijk vlak langs de beek. Deze verschillen weerspiegelen zich ook in de flora van de wallen. In de lage delen naast zomereik ook els, hazelaar met ondergroei van dagkoekoeksbloem, hondsdrif en bosandoorn. In de hoger gelegen delen van de houtwal overheersen naast zomereik de berk en kruiden als rankende helmbloem, schapegras en hengel. Hieruit blijkt dat houtwallen een uitwijkplaats kunnen zijn voor planten die door kultuurdruk elders verdwijnen. Dit geldt niet alleen voor planten maar ook voor dieren zoals slakken, padden en egels.